

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง "วิถีชีวิตประจำวัน" ที่แสดงออกทางวาทกรรม ในละครวิทยุคณะ "เกศทิพย์" พ.ศ. 2536 เป็นการศึกษาถึงลักษณะวิถีชีวิตประจำวันของตัวละครในละครวิทยุ ที่นำมาเป็นกรณีศึกษา เรื่อง "เกิดเป็นผู้ชาย" ซึ่งผลิตโดยคณะเกศทิพย์ และมีการเผยแพร่สู่ผู้ฟัง ใน พ.ศ. 2536 ผลของการศึกษา ที่ได้นำเสนอมาทั้งหมดนั้น มีบทสรุป และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูลหลักในการศึกษาเรื่องนี้ แบ่งเป็นทางด้านผู้ส่งสาร อันหมายถึง องค์กรผู้ผลิต คือคณะเกศทิพย์ โดยคุณกัญญา ทิมพงษ์ และเนื้อหาของสาร คือ วาทกรรมที่ตัวละครแสดงออกถึงลักษณะวิถีชีวิตประจำวัน ในละครวิทยุเรื่อง "เกิดเป็นผู้ชาย" ซึ่งคณะ "เกศทิพย์" ผลิตและเผยแพร่สู่ผู้ฟังใน พ.ศ. 2536 มีความยาวทั้งหมด 75 ตอน การศึกษาข้อมูลจากองค์กรผู้ผลิต จากการสัมภาษณ์ และจากการสังเกตการณ์ และการศึกษาข้อมูลเพื่อวิเคราะห์วาทกรรม ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเทปบันทึกเสียงละครวิทยุเรื่อง "เกิดเป็นผู้ชาย" ทั้ง 75 ตอน

ในการวิเคราะห์ถึงลักษณะวิถีชีวิตประจำวัน จากการแสดงออกทางวาทกรรมของตัวละครนั้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่องวาทกรรม เพื่อศึกษาถึงความหมายและหน้าที่ของวาทกรรม และแนวคิดเรื่องวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะวิถีชีวิตประจำวัน ที่ตัวละครแสดงออกมาทางวาทกรรมนั้น ในขณะที่แนวคิดเรื่องลักษณะโครงสร้าง และเนื้อหาของละครวิทยุ ได้นำมาใช้ร่วมเป็นแนวทางศึกษาถึงกลวิธีในการสร้างสรรค์ละครวิทยุ ของผู้ส่งสาร ที่ทำให้ผู้ฟังสนใจ และติดตามรับฟัง

ทางด้านการศึกษาเรื่องผู้ส่งสารนั้น จากข้อมูลการสัมภาษณ์ เมื่อวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดเรื่องลักษณะโครงสร้างละครวิทยุ ทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ถึงกลวิธีการสร้างสรรค์ละครวิทยุ ให้เป็นที่นิยมของผู้ฟัง ซึ่งคุณกัญญา ทิมพงษ์ มีกลวิธีสร้างสรรค์ละครวิทยุเป็นลำดับขั้น เริ่มจากการสร้างสรรค์เค้าโครงเรื่อง หรือเลือกหาบทประพันธ์ มาสำหรับการผลิต โดยสิ่งที่เป็นเกณฑ์ใน

การพิจารณาก็คือ ความพึงพอใจ และความนิยมของผู้ฟัง ที่วัดได้จากประสิทธิภาพของตนเอง และข้อมูลจากผู้ฟังที่เคยมีการตอบรับ หรือวิจารณ์ละครวิทยุเรื่องที่ผ่านมาในอดีต ทำให้คุณภักษา สามารถรู้แนวทางของเค้าโครงเรื่อง ที่เป็นที่นิยมของผู้ฟังละครวิทยุ เช่น ต้องมีการสอดแทรก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมตามยุคสมัย เข้าไปในเนื้อหาของเรื่อง และการจบของเรื่องจะต้องจบใน รูปแบบ HAPPY ENDING จึงจะเป็นที่นิยมของผู้ฟัง เป็นต้น ขึ้นตอนต่อมาหลังจากได้บท ประพันธ์ หรือเค้าโครงเรื่องแล้วก็คือ การสร้างสรรค์บทละครวิทยุ ซึ่งนับเป็นหัวใจสำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอรรถรสในละครวิทยุ ซึ่งเริ่มจาก การสร้างเหตุการณ์ การจัดตัวละครเข้าในเหตุการณ์ และการสร้างบทเจรจา และการกำหนดดนตรี กับเสียงประกอบ ซึ่งกลวิธีในการสร้างสรรค์ ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เกิดจากประสิทธิภาพในการผลิตละครวิทยุ มากกว่า 20 ปีของคุณภักษา ทิมพงษ์

จากการวิเคราะห์วาทกรรมที่แสดงออกถึง ลักษณะวิถีชีวิตประจำวันของตัวละคร ในละครวิทยุเรื่อง "เกิดเป็นผู้ชาย" นั้นพบว่า ตัวละครมีวาทกรรมที่แสดงถึงพฤติกรรมอันเป็นลักษณะวิถีชีวิตประจำวันที่เด่นชัด 5 ประการ คือ

1. วาทกรรมที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูล

การศึกษาวาทกรรมในละครวิทยุเรื่อง "เกิดเป็นผู้ชาย" นั้นพบว่า การดำเนินบทบาทชีวิตของตัวละคร มีวาทกรรมที่แสดงถึงการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปรากฏอยู่ทั่วไปในเนื้อหา โดยลักษณะของการช่วยเหลือกันของตัวละครนี้ เป็นไปโดยไม่มีหวังผลประโยชน์ตอบแทน ทั้งนี้เพื่อแสดงถึงความรัก ความปรารถนาดี ความเอื้อเฟื้อมีน้ำใจต่อกัน ในสังคมของตัวละคร การนำเสนอในเรื่องนี้ วาทกรรมได้ทำหน้าที่เสนอสิ่งที่ถูกต้องดีงามสู่สังคม โดยสร้างวิถีชีวิตของตัวละครให้เป็นแบบอย่างในเรื่องของสังคมเชิงพึงพา ที่สมาชิกในสังคมของตัวละครต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการนำเสนอเพื่อการอนุรักษ์ และการตระหนักถึง ลักษณะสังคมที่ดี ผู้ผู้ฟัง

2. วาทกรรมที่เกี่ยวกับความรัก

รูปแบบของความรักที่น่าเสนอเป็นวิถีชีวิตประจำวัน ในละครวิทยุเรื่องนี้ ที่เด่นชัดที่สุดก็คือความรักของหนุ่มสาว ซึ่งคู่รักทั้ง 3 คู่คือ มารุต-กานดา จำชีพ-ทิวา เอนก-อลิสา ต่างที่รูปแบบของความรักในครรถองเดียวกันคือ ความรักในลักษณะพ่อแม่แม่มอง ปิดบังอำพรางความรู้สึกที่แท้จริงไม่เปิดเผยให้อีกฝ่ายหนึ่งให้รับรู้ได้โดยง่าย เป็นบทบาทความรักที่มักจะพบในสื่อบันเทิงของไทย การสร้างรูปแบบของความรักดังกล่าวนี้ มีผลให้เกิดการติดตามรับฟัง ด้วยความรู้สึกอยากรู้ อยากเห็นของผู้ฟัง และเป็นการเสนอสิ่งที่ถูกต้องต่อสังคม ในเรื่องความรักवलสงวนตัวของสตรี เพื่อฮ้างเตือนถึงชนบชธรรมเนียมที่ดงามของไทย

นอกจากนี้ ลักษณะของความรักประเภทอื่น ที่ปรากฏในละครวิทยุเรื่องนี้มีอีก 2 ประเภท คือ ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก และความรักระหว่างเพื่อน โดยวาทกรรมที่แสดงถึงความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูกนั้น แสดงถึงความปรารถนาดี ต้องการให้ลูกได้รับแต่สิ่งที่ดีงาม เป็นวาทกรรมที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของสถาบันครอบครัว วาทกรรมที่แสดงความรักของเพื่อน จะแสดงถึงความปรารถนาดีและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งสอดคล้องกับวาทกรรมที่น่าเสนอในเรื่องที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือเกื้อกูล ที่นำเสนอถึงภาพรวมของสังคมที่ดี มีไมตรีจิต

3. วาทกรรมเรื่องสันทนาการ

การสันทนาการของตัวละครในละครวิทยุเรื่องนี้ ปรากฏเด่นชัดในรูปแบบเดียว คือ การพักผ่อนหย่อนใจด้วยการสังสรรค์ร่วมรับประทานอาหารกัน โดยตัวละครจะสร้างโอกาสต่างๆ เพื่อการสันทนาการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสุข หรือความทุกข์ ตัวละครมักจะชักชวนกันสังสรรค์รับประทานอาหาร เพื่อจะได้ผ่อนคลายด้วยการเล่าสู่ถึงความสุข หรือความทุกข์ ในขณะที่รับประทานอาหารร่วมกันนั้น เมื่อวิเคราะห์ทางด้านผู้ส่งสารพบว่า การสันทนาการของตัวละครด้วยวิธีนี้ เป็นวิธีการที่สะดวกต่อการสร้างสรรค์บทละคร สำหรับสื่อละครวิทยุ และเป็นลักษณะของ

สันตนาการที่พบเห็นโดยทั่วไปในสังคม จึงเป็นสภาพชีวิตจริง REAL LIFE ที่ทำให้ผู้ฟังเกิดความ
ยอมรับและเข้าใจได้โดยง่าย

4. วาทกรรมเกี่ยวกับการเปลี่ยนสถานภาพทางสังคม

ตัวละครในละครวิทยุเรื่อง "เกิดเป็นผู้ชาย" แสดงวาทกรรมเกี่ยวกับการพยายามเปลี่ยน
สถานภาพของตนเอง ด้วยการศึกษาระดับสูง โดยตัวละครต่างนำเสนอถึงความต้องการที่จะมี
การศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี และต้องสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ เพื่อยกระดับ
สถานภาพทางสังคม ของตนเองให้สูงขึ้น ทั้งในด้านหน้าที่การงาน ชื่อเสียงเกียรติยศ และรายได้
โดยวาทกรรมทำหน้าที่สะท้อนภาพของสังคม ที่เปลี่ยนแปลง เป็นสังคมของคนที่มีการศึกษา
การนำเสนอดังกล่าว ยังเป็นการสร้างจุดฝันและจินตนาการให้ผู้ฟัง ในการสร้างภาพนิมิตแทนตัวละคร
ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่ง ที่ละครวิทยุสามารถสร้างความสุขให้กับผู้ฟังได้

5. วาทกรรมเกี่ยวกับความอยู่รอดในสังคม

การศึกษาจากวาทกรรมในละครวิทยุเรื่อง "เกิดเป็นผู้ชาย" พบว่าการดำเนินบทบาท
ชีวิตของตัวละคร มีการนำเสนอเรื่องของการอาชีพการงาน ที่แสดงว่าตัวละครให้ความสำคัญใน
เรื่องของการอาชีพการงาน เพื่อความอยู่รอดในสังคม โดยการนำเสนนวาทกรรม ได้แสดงถึง
ความพยายามในการหาเลี้ยงชีพ การดิ้นรน แข่งขัน ให้มีความก้าวหน้าในอาชีพ เพื่อให้มีรายได้
และฐานะที่ดี วาทกรรมได้ทำหน้าที่บอกเล่าถึงสภาพสังคมที่ทุกคน ต้องดิ้นรน ขวนขวาย ใน
การทำมาหาเลี้ยงชีพ เพื่อดำรงสถานภาพของตนเอง ผลจากวาทกรรมอีกประการหนึ่ง คือ
การสร้างจุดฝันให้กับผู้ฟัง ที่เป็นกลุ่มผู้ฟังที่มีอาชีพใช้แรงงาน การนำเสนอลักษณะอาชีพที่สูงกว่าใน
เนื้อเรื่อง เป็นการสร้างความทะเยอทะยาน สร้างจุดฝันให้กับผู้ฟังได้เช่นเดียวกับวาทกรรมใน
เรื่องของการเปลี่ยนสถานภาพทางสังคม

ข้อสังเกตจากภาพรวมของวิถีชีวิตประจำวันของตัวละครที่ผู้วิจัยพบจากข้อมูลของการวิเคราะห์ที่ตั้งกล่าวมาทั้งหมดนี้คือ ภาพรวมของสังคมในละครวิทยุเรื่อง "เกิดเป็นผู้ชาย" เป็นสภาพสังคมที่สนใจกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยเนื้อหาของเรื่องดำเนินเรื่องราวไปบนวิถีทางแห่งการค้าขายด้วยการทำมาหาเลี้ยงชีพของตัวละคร ตัวละครมีความใส่ใจกับการศึกษา การคบหาสมาคมระหว่างกัน และกิจกรรมอื่นๆในชีวิต ขอเพื่อผลทางการงานอาชีพ ซึ่งตามการวิเคราะห์ของผู้วิจัยเอง น่าจะเป็นเหตุมาจากผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมในปัจจุบัน ที่มีต่อผู้ส่งสาร ทำให้ผู้สร้างสารเรื่องราวได้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงทางสังคม ซึ่งอาจแตกต่างจากเนื้อหาของเรื่องราวของละครในยุคอดีต ที่ไม่เน้นการนำเสนอถึงการทำมาหาเลี้ยงชีพ เพื่อการค้าขายของตัวละคร มุ่งแต่การนำเสนอเรื่องราวของชีวิตในแง่มุมอื่นเพื่อความสนุกสนานของเนื้อหาเท่านั้น ดังนั้น จากการวิเคราะห์ในเรื่องวิถีชีวิตประจำวันของตัวละครในเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ละครวิทยุเรื่องนี้ ผู้สร้างสาร คือคุณกัลยา กิมพงษ์ ได้สร้างพยานหลักฐานทางสังคม ที่เกี่ยวกับสภาพการณ์ของสังคมของยุคสมัย อันเป็นภาระหน้าที่ประการหนึ่งของนักสื่อสารมวลชน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ เป็นเพียงการนำเสนอบทวิเคราะห์ทางด้านผู้ส่งสาร และเนื้อหาของสาร เพื่อให้ทราบถึงลักษณะวิถีชีวิตประจำวันของตัวละคร และแนวทางการสร้างสรรค์ของผู้ส่งสาร ดังนั้น จึงเป็นการนำเสนอเพียงสิ่งที่ปรากฏทางด้านการส่งสารเท่านั้น สำหรับผลของการส่งสาร กับการเปรียบเทียบลักษณะวิถีชีวิตประจำวันของตัวละคร กับสภาพแวดล้อมทางสังคม จำเป็นต้องมีการศึกษาต่อเนื่องไปถึง ผู้รับสาร คือกลุ่มผู้ฟัง และผลกระทบจากผู้รับสาร จึงจะทราบผลของการส่งสารได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ประโยชน์ของการศึกษาในเรื่องลักษณะวิถีชีวิตประจำวันในละครวิทยุ อาจเป็นประโยชน์ในด้านแนวทางการสร้างสรรค์สื่อละครวิทยุ เพื่อใช้ในการรณรงค์ การพัฒนาปรับปรุงในหัวข้อต่างๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ให้สามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้ฟังทั้งด้านการดึงดูดความสนใจ และการโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนึ่ง จากการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ ในองค์กรผู้ส่งสาร ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2536) องค์กรผู้ผลิตละครวิทยุ มีแนวโน้มการสร้างสรรคและผลิตละครวิทยุในเชิงอนุรักษ์ มากกว่าเชิงธุรกิจ ผู้ผลิตในปัจจุบันจะเป็นผู้ที่อยู่ในแวดวงละครวิทยุมาตั้งแต่ดั้งเดิม โดยไม่มีผู้ผลิตละครวิทยุรุ่นใหม่เกิดขึ้นมาทดแทน ทั้งนี้เนื่องจากสื่อละครวิทยุ มีความเติบโตทางธุรกิจน้อยกว่า สื่อบันเทิงด้านอื่นๆ จนมีผู้ผลิตละครวิทยุกล่าวว่า อีกไม่นานเมื่อหมดยุคของผู้ผลิตละครวิทยุในปัจจุบัน ละครวิทยุก็อาจสิ้นสุดลง ทั้งๆที่ยังคงมีกลุ่มผู้ฟังอยู่ ผู้ที่เกี่ยวข้องจึงน่าจะให้ความสนใจกับการพัฒนา ธุรกิจละครวิทยุ ให้มีศักยภาพทัดเทียมกับสื่อบันเทิงอื่นๆ เพื่อให้สื่อละครวิทยุ ได้มีโอกาสรับใช้สังคมไทยทั้งในด้านความบันเทิง การรณรงค์เพื่อสังคม และเพื่อให้เป็นสื่อบันเทิงที่อยู่คู่กับวิทยุกระจายเสียงของไทยได้ตลอดไป

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย